

UNIwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Etologia, dobrostan i ochrona zwierząt Karta opisu przedmiotu

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Weterynaria	Cykl kształcenia 2020/21	
Specjalność -	Kod przedmiotu MD000000MWWS.J4B.0654.20	
Jednostka organizacyjna Wydział Medycyny Weterynaryjnej	Języki wykładowe polski	
Poziom studiów jednolite studia magisterskie	Obligatoryjność Obowiązkowy	
Forma studiów stacjonarne	Blok zajęciowy Przedmioty kierunkowe	
Profil studiów ogólnoakademicki	Dyscypliny Weterynaria	
	Przedmiot powiązany z badaniami naukowymi Tak	
	Przedmiot kształtujący umiejętności praktyczne Tak	
Nauczyciel akademicki odpowiedzialny za przedmiot	Tadeusz Stefaniak	
Pozostali prowadzący	Tadeusz Stefaniak, Julia Miller	
Okres Semestr 3	Forma zaliczenia Zaliczenie na ocenę	Liczba punktów ECTS 3.0
	Forma prowadzenia i godziny zajęć Wykład: 15 Ćwiczenia audytoryjne: 15	
	Grupa zajęć standardu A. Zajęcia w zakresie nauk podstawowych	

Cele kształcenia dla przedmiotu

C1	Celem kursu jest poznanie głównych form zachowania się zwierząt, a także podstawowych zagadnień dotyczących dobrostanu zwierząt domowych. Studenci mają uzyskać wiedzę nt. potrzeb behawioralnych zwierząt gospodarskich i towarzyszących, a także nauczyć się interpretować ich zachowanie (w tym różnicowanie zachowań prawidłowych od nieprawidłowych). Wprowadzenie do metod służących ocenie dobrostanu zwierząt. Opisane zostaną też zagadnienia dotyczące dobrostanu zwierząt gospodarskich podczas transportu i uboju.
----	--

Efekty uczenia się dla przedmiotu

Kod	Efekty uczenia się w zakresie	Kierunkowe efekty uczenia się	Metody weryfikacji
Wiedzy - Student zna i rozumie:			
W1	rozwój, budowę, funkcjonowanie, zachowania i mechanizmy fizjologiczne zwierząt w warunkach prawidłowych i mechanizmy zaburzeń w warunkach patologicznych	O.W2	Zaliczenie pisemne
W2	zasady chowu i hodowli zwierząt, z uwzględnieniem zasad żywienia zwierząt, zasad zachowania ich dobrostanu oraz zasad ekonomiki produkcji	O.W8	Zaliczenie pisemne
Umiejętności - Student potrafi:			
U1	monitorować stan zdrowia stada, a także podejmować działania w przypadku stwierdzenia choroby podlegającej obowiązkowi zwalczania lub rejestracji	O.U4	Zaliczenie pisemne
U2	analizować i interpretować objawy kliniczne, zmiany anatomopatologiczne oraz wyniki badań laboratoryjnych i dodatkowych, formułować rozpoznanie stanu chorobowego, z uwzględnieniem diagnostyki różnicowej, oraz podejmować czynności terapeutyczne lub profilaktyczne	O.U2	Zaliczenie pisemne
Kompetencje społecznych - Student jest gotów do:			
K1	prezentowania postawy zgodnej z zasadami etycznymi i podejmowania działań w oparciu o kodeks etyki w praktyce zawodowej oraz do wykazywania tolerancji dla postaw i zachowań wynikających z odmiennych uwarunkowań społecznych i kulturowych	O.K2	Zaliczenie pisemne
K2	korzystania z obiektywnych źródeł informacji	O.K4	Zaliczenie pisemne
K3	pogłębiania wiedzy i doskonalenia umiejętności	O.K8	Zaliczenie pisemne

Bilans punktów ECTS

Forma aktywności studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane aktywności
Wykład	15
Ćwiczenia audytoryjne	15
Przygotowanie prezentacji/referatu	25

Przygotowanie do egzaminu/zaliczenia	29	
Przygotowanie do zajęć	5	
Konsultacje	1	
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 90	ECTS 3.0
Zajęcia z bezpośrednim udziałem nauczyciela	Liczba godzin 31	ECTS 1.0
Nakład pracy związany z zajęciami o charakterze praktycznym	Liczba godzin 15	ECTS 0.6

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Treści programowe

Lp.	Treści programowe	Formy prowadzenia zajęć
1.	<p>1. Związki między zachowaniem się, a dobrostanem. Podstawowe cechy behawioru. Rola zmysłów w behawiorze różnych gatunków zwierząt. Fazy reakcji behawioralnej. Wrodzony mechanizm wyzwalający. Łańcuch reakcji behawioralnej. Wrodzone i nabyte czynniki wpływające na zachowanie się zwierząt. 2. Definicja dobrostanu zwierząt. Pięć wolności. Ograniczenia dobrostanu u zwierząt towarzyszących i zwierząt gospodarskich. Rodzaje metod kontrolowania dobrostanu zwierząt gospodarskich. Podział zachowań nienormalnych. Typowe ograniczenia w środowisku intensywnego chowu zwierząt. Cierpienie a zdrowie. Granice zdolności dopasowania</p> <p>3. Normalne i nienormalne zachowanie się psów. Naturalny wzorzec zachowania, sposoby komunikacji; organizacja stada; zmysły; zachowania hierarchiczne; przykłady zachowań dominacyjnych wobec ludzi; problemy powodowane separacją socjalną psów; najczęstsze błędy mogące sprzyjać objęciu przez psa pozycji dominanta; etapy dojrzewania socjalnego szczeniąt; problem agresji psów 4. Normalne i nienormalne zachowanie się kotów. Naturalny wzorzec zachowania, sposoby komunikacji; zmysły; terytorializm kotów i ich sytuacja w mieszkaniu; rodzaje problemów behawioralnych; oddawanie kału i moczu w mieszkaniu; niszczenie przedmiotów związane z potrzebą drapania; przeciwdziałanie znaczeniu moczem; problem agresji kotów; występowanie stereotypii 5. Normalne i nienormalne zachowanie się koni w warunkach chowu. Naturalny wzorzec zachowania, sposoby komunikacji; zmysły; organizacja stada; Czynniki wpływające na występowanie stereotypii u koni; rodzaje stereotypii, ich rozpoznawanie, przyczyny, przebieg, konsekwencje i zapobieganie 6. Normalne i nienormalne zachowanie się bydła w warunkach chowu. Naturalny wzorzec zachowania, sposoby komunikacji; zmysły; organizacja stada; znaczenie hierarchii i problemy z nią związane w warunkach chowu stadnego; relacje między osobnikami w stadach rogatych i bezrogich; prawidłowe zachowanie się człowieka wobec krów, rozpoznanie dobrych i złych relacji między człowiekiem, a krowami; rodzaje stereotypii, ich rozpoznawanie, przyczyny, przebieg, konsekwencje i zapobieganie 7. Normalne i nienormalne zachowanie się świń w warunkach chowu. Naturalny wzorzec zachowania, sposoby komunikacji; organizacja stada; zmysły; ograniczenia związane z chowem wielkostadnym; świnia wg. Stolba- możliwości modelowania zachowania się świń; rodzaje stereotypii, ich rozpoznawanie, przyczyny, przebieg, konsekwencje i zapobieganie, okołoporodowe zaburzenia zachowania się loch 8. Normalne i nienormalne zachowanie się owiec w warunkach chowu. Naturalny wzorzec zachowania, sposoby komunikacji; zmysły; różnice rasowe w organizacji stada, aspekty praktyczne; „owczy pęd” - znaczenie zjawiska i zagrożenia w warunkach chowu; opieka nad potomstwem; rodzaje stereotypii, ich rozpoznawanie, przyczyny, przebieg, konsekwencje i zapobieganie 9. Normalne i nienormalne zachowanie się kóz w warunkach chowu. Naturalny wzorzec zachowania, sposoby komunikacji; zmysły; organizacja stada; problemy hierarchiczne w warunkach ograniczonego dobrostanu; opieka nad potomstwem; behawior seksualny; podstawowe wymagania dotyczące dobrostanu kóz 10. Ocena dobrostanu zwierząt - metody kliniczne. Czynniki wpływające na relacje człowiek-zwierzę. Systematyczne badanie kliniczne i rejestracja schorzeń. Wskaźniki etologiczne. 11. Jak rozpoznać dobre lub złe relacje między człowiekiem, a krowami na podstawie zachowania się człowieka i zwierząt? Jak osiągnąć dobre relacje z krowami? Co prowadzi do złych relacji z krowami? 12. Ocena dobrostanu zwierząt - metody laboratoryjne. Rodzaje wskaźników fizjologicznych w monitorowaniu dobrostanu zwierząt. Zmiany niektórych parametrów krwi w zaburzeniach dobrostanu. Sposoby oceny parametrów laboratoryjnych. Wykorzystanie białek ostrej fazy. Oznaczanie kortyzolu i jego pochodnych. Parametry immunologiczne. Parametry produkcyjne 13. Ocena dobrostanu zwierząt - wpływ środowiska i organizacji produkcji. Czynniki wpływające na dobrostan krów w warunkach chowu. Problem technopatii. Cechy wysokiego poziomu dobrostanu zwierząt. Cechy niskiego poziomu dobrostanu zwierząt. Kompleksowa ocena dobrostanu krów w oborze uwięziowej. 14. Metody oceny niedostatku dobrostanu, bólu, cierpienia, uszkodzeń i stresu u zwierząt. Przykłady interakcji człowiek-zwierzę. Interpretacja intencji zwierząt w różnych sytuacjach w warunkach chowu wielkostadnego. Możliwości poprawy dobrostanu wybranych gatunków zwierząt gospodarskich. Techniczne indykatory oceny warunków chowu zwierząt. Indeks Dobrostanu Zwierząt. 15. Dobrostan zwierząt w trakcie uboju. Ochrona świń przed ubojem. Drogi przemieszczania zwierząt w rzeźni. Prowadzenie światłem. Zapachy. C Leading with light. Smells. Factors affecting meat quality. Symptoms of failures at electrical stunning of slaughtered pigs.</p>	Wykład

Lp.	Treści programowe	Formy prowadzenia zajęć
2.	<p>1-2. Metody badania i oceny zachowania się zwierząt. Przydzielenie tematów do opracowania. Definicje etologii i dobrostanu. Etapy analizowania behawioru. Fazy reakcji behawioralnej. Boddże kluczowe. Prawo heterogenicznego sumowania. Zachowania upustowe. Objawy przekroczenia granic zdolności dopasowania. Podstawowe formy zachowania się zwierząt. 3-4. Kartkówka. Charakterystyka i rozpoznawanie normalnych i nienormalnych zachowań psów. Metody poprawy dobrostanu. Tematy przedstawiane przez studentów: 1. Organizacja socjalna stada psów, sposoby komunikowania się osobników 2. Prawidłowe postępowanie właściciela decydujące o pozycji psa w rodzinie 3. Agresja dominacyjna i defensywna, wobec psów i ludzi. 4. Problemy związane z izolacją psa (strach; niszczenie przedmiotów; nadmierne szczekanie, wycie; oddawanie kału i moczu w mieszkaniu). 5. Zaburzenia zachowań seksualnych i macierzyńskich. 5-6. Kartkówka. Charakterystyka i rozpoznawanie normalnych i nienormalnych zachowań kotów. Metody poprawy dobrostanu. Tematy przedstawiane przez studentów: 1. naturalne zachowanie się kotów, sposoby komunikowania się osobników. 2. Problemy związane z defekacją i oddawaniem moczu w mieszkaniu. 3. Agresja –rodzaje. 4. Destrukcja powodowana drapaniem. 5. Zaburzenia odżywiania się i stereotypie 7. Kolokwium I 8-9. Kartkówka. Charakterystyka i rozpoznawanie normalnych i nienormalnych zachowań koni. Metody poprawy dobrostanu. Tematy przedstawiane przez studentów: 1.Naturalna organizacja socjalna koni, sposoby porozumiewania się. 2.Prawidłowe i nieprawidłowe zachowania seksualne. 3.Związane z wiekiem i płcią zmiany w behawiorze, ograniczenia w utrzymaniu jako przyczyna zaburzeń zachowania się. 4.Stereotypie (tkanie, łykawość, zabawa językiem). 5.Pozostałe stereotypie 10-11. Kartkówka. Charakterystyka i rozpoznawanie normalnych i nienormalnych zachowań bydła. Metody poprawy dobrostanu. Tematy przedstawiane przez studentów: 1.Naturalna organizacja socjalna bydła, sposoby porozumiewania się. 2.Odżywianie się bydła, zmiany związane z wiekiem. 3.Ograniczenia wyrażania naturalnych zachowań bydła występujące w chowie fermowym i ich wpływ na zaburzenia zachowania się. 4.Prawidłowe zachowanie się płciowe bydła, wpływ sposobu utrzymania na możliwość wyrażania naturalnych zachowań. 5.Stereotypie. 12-13. Kartkówka. Charakterystyka i rozpoznawanie normalnych i nienormalnych zachowań świń. Metody poprawy dobrostanu. Tematy przedstawiane przez studentów: 1.Naturalna organizacja socjalna świń. 2.Metody chowu uwzględniające potrzeby behawioralne świń. 3.Zaburzenia zachowania się loch jako przyczyna strat prosiąt.4.Ograniczenia występujące w chowie wielkostatnym jako przyczyna zaburzeń zachowania się świń. 5.Stereotypie 14-15. Schemat kompleksowej oceny dobrostanu zwierząt w chowie wielkostatnym. Quiz z wykorzystaniem zdjęć i filmów. Kolokwium II</p>	Ćwiczenia audytoryjne

Informacje rozszerzone

Metody nauczania:

Film dydaktyczny, Metoda projektów, Pokaz/demonstracja, Dyskusja, Wykład, Ćwiczenia

Aktywności	Metody zaliczenia	Udział procentowy w ocenie łącznej przedmiotu
Wykład	Zaliczenie pisemne	40%
Ćwiczenia audytoryjne	Zaliczenie pisemne	60%

Dodatkowy opis

Ocena z przedstawionej prezentacji oraz z kartkówek stanowią ok. 40% podstawy do oceny końcowej do zaliczenia ćwiczeń.

Wymagania wstępne

Anatomia Zwierząt, Biochemia, Fiziologia Zwierząt, Etyka Zawodowa

Literatura

Obowiązkowa

1. Sadowski B.: Biologiczne mechanizmy zachowania się ludzi i zwierząt. PWN, Warszawa 2003
2. Nowicki B., Zwolińska-Bartczak I.: Zachowanie się zwierząt gospodarskich. PWRiL, Warszawa, 1983.
3. Tinbergen N.: Badania nad instynktem. PWN, Warszawa 1976.

Dodatkowa

1. Manning A.: Wstęp do etologii zwierząt. PWN, Warszawa 1976
2. Mason G., Rushen J.: Stereotypic Animal Behaviour. 2nd ed. CABI, London. 2008.
3. Radostits O.M., Leslie K.E., Fretow J.: Herd health. Food animal production management. Saunders 1994
4. Rollin B.E.: Farm Animal Welfare. Social, Bioethical and Research Issues. Iowa State University Press. Ames. 1995
5. Hafez E.S.E.: The behaviour of domestic animals. Bailliere Tindall, London, 1975.
6. Lindsay S.R.: Handbook of applied dog behavior and training. Vol. I Adaptation and learning. Blackwell Publishing, Ames 2000
7. Bradshaw JWS., Casey RA, Brown SL. The behavior of the domestic cat. CABI 2012
8. Waran N.: The Welfare of Horses. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht, Boston, London. 2002

Kierunkowe efekty uczenia się

Kod	Treść
O.K2	Prezentowania postawy zgodnej z zasadami etycznymi i podejmowania działań w oparciu o kodeks etyki w praktyce zawodowej oraz do wykazywania tolerancji dla postaw i zachowań wynikających z odmiennych uwarunkowań społecznych i kulturowych
O.K4	Korzystania z obiektywnych źródeł informacji
O.K8	Pogłębiania wiedzy i doskonalenia umiejętności
O.U2	Analizować i interpretować objawy kliniczne, zmiany anatomopatologiczne oraz wyniki badań laboratoryjnych i dodatkowych, formułować rozpoznanie stanu chorobowego, z uwzględnieniem diagnostyki różnicowej, oraz podejmować czynności terapeutyczne lub profilaktyczne
O.U4	Monitorować stan zdrowia stada, a także podejmować działania w przypadku stwierdzenia choroby podlegającej obowiązkowi zwalczania lub rejestracji
O.W2	Rozwój, budowę, funkcjonowanie, zachowania i mechanizmy fizjologiczne zwierząt w warunkach prawidłowych i mechanizmy zaburzeń w warunkach patologicznych
O.W8	Zasady chowu i hodowli zwierząt, z uwzględnieniem zasad żywienia zwierząt, zasad zachowania ich dobrostanu oraz zasad ekonomiki produkcji